

Skal den enkeltes frihet gå på bekostning av andres ulykke?

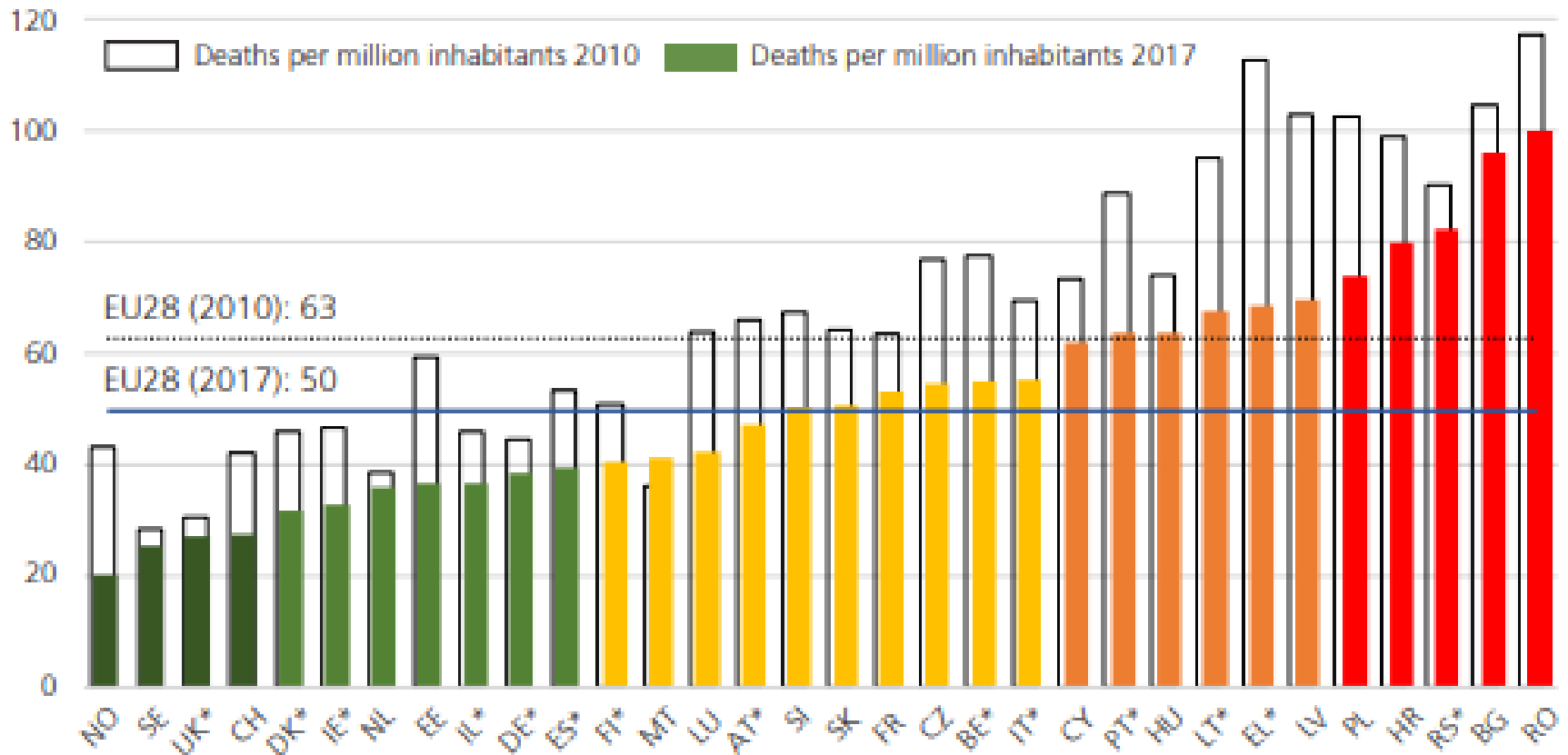
*Tor-Olav Nævestad, Alexandra Laiou, Tova Rosenbloom,
George Yannis*

Mobilitet 2020, 5 februar, «Sikkerhet på veiene»

Forskning i bevegelse

Bakgrunn: “European Transport Safety Council (ETSC) (2018) RANKING EU PROGRESS ON ROAD SAFETY, 12th Road Safety Performance Index Report”

- Trafikksikkerhetskultur:

- *Det vi forventer av andre i trafikken og ser på som «normalt»*
- *Aksept for paternalisme og vektlegging av individets frihet.*

- Fire typer atferd:

- 1) *Aggresjon*
- 2) *Kjøring med promille*
- 3) *Bilbeltebruk og*
- 4) *Fartsovertredelser*

- Vi undersøker om forventninger til andre i trafikken er felles blant private og profesjonelle internt i land og ulikt på tvers av land.

Resultater: Aggressiv kjøring

- **Spørreundersøkelsen:** mer aggressiv kjøring blant greske bilister i snitt.
- **Intervjudata Hellas:**
 - *De greske privatbilistene beskrev seg selv som aggressive sjåførere.*
 - *De pekte på aggressiv kommunikasjon som dagligdags og «forventet» (tuting, krangling og til og med slåssing).*
 - *Dels på grunn av finanskrisen («Anspenhet»).*
- **Intervjudata Norge:**
 - Privatbilistene nevnte at de kan bli irritert av umoralsk oppførsel (sniking i kø osv.), men viser det sjelden («himle med øynene»).
 - Aggressive sjåførere ble nevnt som unntak («psykologiske tilfeller»)

Resultater: Kjøring uten bilbelte

- **Spørreundersøkelsen:** mer kjøring uten bilbelte blant de greske sjåførene, særlig blant de greske profesjonelle sjåførene.

- **Intervjudata Hellas:**
 - *Bilbeltebruken har økt de siste årene, men fravær av effektivt trafikkpoliti...*

- **Intervjudata Norge:**
 - *«Har kjørt kanskje 20 meter ned til postkassen, det har hendt. Det er på hytta på landet.»*
 - *Kulturell endring for de profesjonelle de siste årene.*

Resultater: Kjøring i alkoholpåvirket tilstand

- **Spørreundersøkelsen:** Mer kjøring i alkoholpåvirket tilstand blant greske privatbilister.
- **Intervjudata Hellas:**
 - *Beskrevet som relativt vanlig å kjøre med promille i Athen og på øya.*
 - *Sjansen for å bli tatt av politiet er små, avstandene er korte.*
 - *Det å ta taxi hjem etter å ha drukket alkohol ble omtalt som en «fremmed mentalitet» i Athen.*
- **Intervjudata Norge:**
 - *«Kun aktuelt dersom man er langt på vidda, dersom noen var skadd, det stod om liv og man måtte velge.»*
 - *Det å kjøre med promille er svært sosialt uakseptert.*

Trafikksikkerhetskultur:

- **Spørreundersøkelsen:** Vi fant sterke sammenhenger mellom disse atferdene og forventningene respondentene hadde til andre trafikanter i sine egne land.

- **Intervjudata:** Trafikksikkerhetskultur er viktig fordi:
 - *Det er knyttet til vår identitet: «Jeg er ikke en som...»*
 - *Det er knyttet til sterke følelser og moral*
 - *Det er motiverer og legitimerer atferd: «kun om det står om liv»*
 - *Vi finner sammenhenger mellom atferdene og ulykkesinvolvering*

Kan kultur forklare nasjonale forskjeller i risiko?

▪ Ja, fordi:

- 1) Vi finner at kultur er relatert til atferd i trafikken (hva som er «normalt» og forventet)
- 2) Vi finner at atferd i trafikken er relatert til ulykkesrisiko.

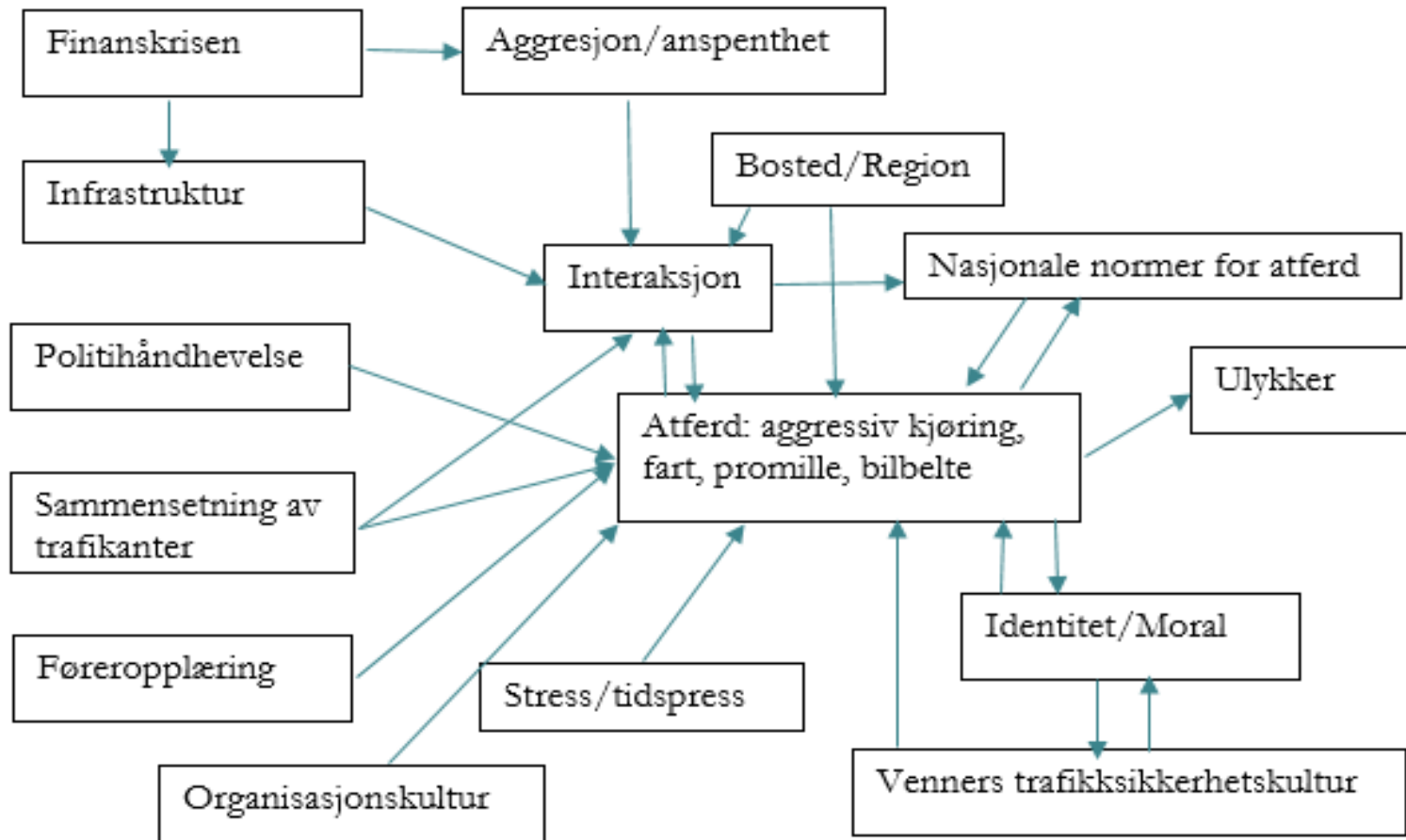
Men hva forklarer forskjeller i nasjonal trafikksikkerhetskultur?

Hvordan oppstår nasjonal trafikksikkerhetskultur?

Foreslåtte faktorer som kan studeres i fremtidig forskning, basert på intervjudata og tidligere studier:

- 1) Interaksjon
- 2) Infrastruktur
- 3) Politihåndhevelse
- 4) Opplæring
- 5) Finanskrise
- 6) Sammensetningen av trafikanter

Sammenhengen mellom kultur og ulykker

Spørsmål:

- 1) Er trafikksikkerhetskulturen en årsak til, eller et resultat av det høye sikkerhetsnivået i Norge?
- 2) (Hvordan) kan vi påvirke trafikksikkerhetskulturen i et land for å øke sikkerhetsnivået?
 - a) *Er den norske trafikksikkerhetskulturen et resultat av infrastruktur, politihåndheving (materialistisk forklaring), eller*
 - b) *Er kulturen et resultat av nullvisjonen (idealistisk forklaring)*
- 3) Er det høyere aksept for paternalistiske tiltak og lavere vektlegging av individets frihet i Norge?

Aksept for paternalisme, nullvisjon og fokus på individets frihet

- Nullvisjon 2002: moralsk og etisk uakseptabelt at folk blir drept eller hardt skadd i trafikkulykker.
- Vi forventet høyere aksept for paternalisme og lavere vekt på individets frihet blant de norske respondentene.
- Det «greske paradokset»: både høyt fokus på individets frihet og aksept for paternalisme blant de greske respondentene.
- Årsak: de greske savner mer aktiv trafiksikkerhets-politikk (politihåndheving, infrastruktur)
- Vi fant en sammenheng mellom risikoatferd i trafikken og vektlegging av individets frihet til å ta risiko.